

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculu[m] officii misse expositorium

Johannes <de Lambsheim>

Heidelberg, 1495.06.29

quarta pars misse dicitur Co[n]secratio que continet in se totu[m]
canone[m]. qui diuiditur in tres partes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30862

git exhibitioꝝ rationē dicēs Vere dignū
et iustū est. Dicit vere. q̄ ip̄e est veritas.
Dignū. q̄ bonū. Iustū. q̄ bñficius est.
Equū. q̄ misericors est. salutare. q̄ sa-
lus est. **U**l d̄i vere dignū est. rōne eius
excellētie. Iustū rōne bñficiētie. equū
rōne pmissi. salutare rōe sui bñplaciti.

b. d.

Hic nota q̄ due lfe v. et d. cōnere i mes-
sio eū cruce ponunt p vere dignū. lfa p
dictōe. Per v q̄ superū est ap̄ta inferius
clausa signat xpi bñantē q̄ in m̄re virgi-
ne p̄ncipiū habuit sed sine carebit. D q̄
circulariter est clausa fcat ip̄i deitātē q̄
finē nō habet nec p̄ncipiū. Tract⁹ in me-
sio cruce efficit r eas federat. q̄ p passio-
nē xpi pacificat hoies deo. **U**n̄ versus.

U genus humanū d̄ signat deitatem;
Stans crux in medio federat ista duo.

Sub lit gratiarū actionē. cū dicit. **A**os
tibi sp̄ et vbiq̄ gr̄as agere dñe sa. pa. o.
eter. de⁹. Per xpm do. no. i. mediatoꝝ re-
demptoꝝ r aduocati. per quē sup. xpm
tremūt p̄tates tremore reuerētie. Celi ce-
lorūq̄ virtutes. i. alioꝝ angeloꝝ choꝝ
hic nō expressi. **A**c beata seraphin: socia
ecultatoꝝ. i. cōcordi iubilatoꝝ. cōcelebrāt:
id ē ynanimiter magnificāt solēnter r io-
cunde. Cū quib. s. angelis. et n̄ras vo-
ces hūiles. admittit iubeas. o de⁹ in laudē
tua deprecamur. supplici p̄fessione. i. de-
uota laudatōne. dicentes. hymnum. scz
Sanctus:

De Sanctus

Ecclēsia em̄ se sperans saluari. et vna cū
angelis deū eternaliter laudare. p̄format
s. ip̄is in p̄conio laudatoꝝ. dicēs. **S**an-
ctus sanc. s. q̄d est cōis angeloꝝ hoimq̄
a. laudē trinitatis adoratio. Sanct⁹ d̄
hymn⁹ angeloꝝ et hoim. **N**ā primo po-
nunt verba angeloꝝ ad laudē diuinitatē
p̄nētia. ibi. sanct⁹ r̄c. **S**cdo vba hoim
ad laudē hūanitatē. cū dicit. **B**ñdictus.
Ec̄ q̄s̄ p̄grue iste hymnus. ex duabns
vob̄ collectus p̄mitat̄ sacrificio. in quo

fm Grego. vna summis: terrena celesti-
bus cōiungant. **H**unc hymnū beatus
Sixtus cōposuit ex trib. **E**t laude. cū
dicit. sanctus. **E**x orōne. ibi. ofanna. **E**c
gratiarū actōe. ibi. benedict⁹. **I**n h̄ hym-
no quinq̄ expr̄mit. **P**rimo trinitatē p̄so-
nalē. cū ter dicit. sanct⁹. **S**cdo vnitatē es-
sentialē. cū addit. dñs deus. **T**ercio in-
effabile. dei potestātē. cū subiūgit. saba-
oth. i. princeps exercitū. scz angeloꝝ et
hoimū. **Q**uarto bonitatē diuinale. ibi.
Pleni sunt celi et terra. sup. angeli r ho-
mines. gloria tua. **Q**uinto petim⁹ felicit̄
tatem finalē. ibi. **O**fanna in excelsis. i. in
altissimis in celo. **O**fanna hebraice d̄ la-
tine. salua dñe obsecro pplm̄ tuū. **D**upl̄
catur p̄ter dupl̄cē stolā gloriē. corp̄is
et aie. **U**el q̄ petim⁹ saluari in aia r in
corpe. cū dicit. **B**enedict⁹ signū crucis
facit. q̄ ille q̄ venit. p̄ crucifixionē. nos re-
demit. saluauit. et p̄ cruce triumphauit.
Hymnū dicēs iūgit manus vt v: r̄bis
attentio mētis copulet. **C**ampana pul-
satur vt fideles ad p̄parationē excitentur
Lumē accendit vt in eis deuotio auge-
scat. **A**ltare osculat et erur in libro. in si-
gnum q̄ ex corde ad xpi salutē. r ad hono-
rem christi crucifixi vult sacrificare. **E**t
ideo ante canonē imago crucifixi depin-
gitur. vt nō modo intellectus tm̄ sed et
am figure aspect⁹ memoriā excitaret do-
minice passionis. **O**sculat cruce. q̄ per
xpi cruce recōciliati sum⁹ deo patri.

Quarta pars misse dicitur.
Cōsecratio que continet in
se totū canonē. qui diuidi-
tur in tres partes.

Dist acclamatū p̄conium se-
quitur secretum silentium in
quo Canon misse deuote di-
citur et sacrum mysteriū pera-
gitur. in quo christus sumitur. **I**n hac

quarta parte missae tractatur de consecra-
tione et sacramenti summatione et du-
rat per totum canone usque ad dominice or-
rationis prefationem. scilicet ibi. Oremus pro
ceptis etc. ibi enim finis est ipsius canonis
Canon sunt verba a sanctis patribus in-
stituta Et dicitur alio nomine secreta. quia
verba canonis secretissimam habent vir-
tutem. etiam ipsis angelis admirandum.
Canon grece. latine dicitur regula. quia
verba canonis sunt distincte deiore et
cum silentio pronuntianda Regulariter ita
ut nihil addatur vel minuatur. Vel quod
canon christi exprimit passionem que est
quali regula in hoc sacrificio. Ideo incli-
pitur a signo thau T sic formato: quod si-
gnum crucis exprimit supra quam figuram
moyses in deserto serpentem eneam erexit
que christi figura fuit. In canone mis-
se xvi. sunt cruce que christi passionem
representant. et sunt in septem vicibus. de
quibus in alia expositione clarius pater-
bit. Nam secundum Innocentium in canone aliud
signant verba: aliud preterdunt gestus et
signa. Quia verba principaliter pertinent
ad consecrationem. signa vero ad historiam
dominice passionis recolendam. **Ca-**
non dividitur in tres partes principa-
les. Prima oblationis tangit benedictio-
nem que est sacramentum tamen ibi. **Te** igitur
clemetissime. Secunda facit sacramen-
ti consecrationem que est res et sacramentum
simul ibi. Quam oblationem Tercia petit
sacramenti acceptationem que est res tamen
ibi. Supra quod prociō. **Prima pars** di-
viditur in quatuor partes. Prima petit
materie et oblationis benedictionem. ibi.
Te igitur. In secunda petit fidelium pro-
motionem primo generale ibi. in primis.
secundo speciale. ibi. memeto. In tertia
parte tangit in quorum sanctorum offertur
comemorationem. ibi. **Comunicantes.** In
quarta ponit predictorum finale conclusio-
nem et quid petere velit per hostiam. ibi
Hanc igitur oblationem.

Hec est prima pars ca-
nonis.

Te igitur clemetissime
sime pater per iesu
christum filium tuum
dominum nostrum supplices ro-
gamus ac petimus. uti ac-
cepta habeas et benedicas
hec dona + na hec munera + nera
hec sancta + sacrificia il-
libata.

In hac prima parte canonis dirigunt peti-
tio ad deum ut has oblationes acceptet et be-
nedicat. Et est sensus. **Ex** quod tu deus saba-
oth es sanctus et plena sunt gloria tua celi
et terra. **Te** igitur. i. certe affective: et sumit-
tur. pro continuatōe et requirit quod promissus san-
ctus. **Igitur** clemetissime primos supplices. i.
humiles. rogamus et petimus. hic multipli-
cantur verba petitionis idem significatio. pro
pter exprimere affectum multitudinem. Petiti-
o in numero plurali. quod vice omnino deo orationes
fundit. **Per** iesum. i. mediatorem. pro quem fi-
deles reconciliant et salutem consequuntur. **Ro-**
ta oblationes panis et vini vocat dona ra-
tione dantis. munera ratione accipientis. **sacri-**
ficia ratione offerentis. Panem namque et vinum dat
nobis deus in dona: illa a nobis accipit ut
munera et in quibus offerimus ipsa deo sunt sa-
crificia. pro peccatis nostris. **Hec** sancta sacrificia
dicuntur. quia panis et vinum significat cor-
pus et sanguinem ipsius: cuius ratione sancta et iuncta.
Illibata. i. immaculata. quod sine macula
cordis et corporis tunc offerri. ut scilicet cor pur-
getur ab iniquitate. et corpus ab inimi-
cicia. **Hanc** orationem dicens sacerdos hu-
militer inclinat. significat quod cum omni humilitate
petes et iusticie nostre deo sunt offerende.
Tres cruce que hic fiunt. invocationem signi-
ficat sanctissime trinitatis cuius virtute

te ista sit fuerit et consecratio. **H**ic nota qd crucis signa in canone non sunt dicitur parat ad consecrandum alioquin post consecrationem fieri non deberet. sed principaliter per crucis signa. modus et ordo dominice passionis notat. **T**res cruces fecerunt tres tradiciones christi. quia per ipsum tradidit ex dono. iudas per munere. iudeus in sacrificium. Prima fuit gratia. scilicet avaricie. tertia inuidie.

In primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica. quam pacificare. custodire adunari. et regere digneris toto orbe terrarum. vna cum famulo tuo. **N**. papa nostro. **N**. et antistite nostro. **N**. et rege nostro. **N**. et omnibus orthodoxis atque catholice et apostolice fidei cultoribus.

Nunc petit fidelium promotionem et specificationem per quibus hec dona offerunt. Et quia bonum esse preferendum est speciali. et quia hic sacerdos tempus gerit persone communi. ideo per statum universalis ecclesie petitur et per his que in dignitate sunt positi. **E**xpetitur quatuor. **P**rimo tranquillitate pacis. ibi. pacificare. scilicet ab hereticis et schismaticis. **S**ecundo custodiam ab adversis. ibi. custodire. scilicet a vicis et demoniis. **T**ercio adunationem ecclesie et fidelium in vna sede. ibi. adunare. **Q**uarto regimen convenientes salutem fidelium. ibi. regere. **E**xponitur autem sic. **I**n primis. id est principali super. dona munera et sacrificia tibi super. deo. offerimus. id est sacrificiamus pro ecclesia tua. id est congregacione omnium fidelium. sancta. id est confirmata. catholica. id est universalis fidei sacramentis unita. quam ecclesiam digneris pacificare et custodire ut super. adunare que dispersa est inter infideles. et regere super. in presertis et adversis. vna. scilicet cum papa et antistite et rege

in quantum tra celebras. pro omnibus orthodoxis. id est recte credentibus. et apostolice fidei. id est per apostolos fondate. cultoribus. id est veneratoribus. **Q**uestum est. quibus. pro quibus. aliter et gratia sacrificium altaris offerre debemus. **Q**uibus scilicet soli deo et sancte individue trinitati. **P**ro quibus. id est per ecclesiam sanctam catholicam et omnibus orthodoxis. **Q**ualiter. quia in unitate fidei et comunione sanctorum. gratia. scilicet per beneficium temporalibus spiritualibus et eternis. **E**t pro omnibus propter deum. **D**icit offerimus. ad notandum quod sacerdos non tamen in sua sed in totius ecclesie persona sacrificat. **Q**uapropter in sacro altaris nihil a bono magis. nihil a malo minus proficimus. quia non in merito sacerdotum sed in verbo proficit creatoris. **P**apa nomen est admirativum siue divinum. **A**ntistes. id est ante alios stans.

Memento domine sanctorum famularumque tuarum. **N**. et omnium circumstantium quorum tibi fides cognita est et nota devotio. pro quibus tibi offerimus. vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis. pro se suisque omnibus pro redemptione animarum suarum. pro spe salutis et incolumitatis sue. ribique reddunt vota sua. eterno deo vivo et vero.

Super pro omnibus petitur in generali. hic orat pro fidelibus in speciali. **P**ro namque sit memoria aliquorum explicite tibi. memento. **S**ecundo omnium assistantium implicite. tibi. et omnium. **E**t exponitur sic. **M**emento. scilicet domine per gratiam apostolorum et petrorum remissionem. famulorum te per fidei collectum. et omnium circumstantium. id est missam audientium. pro quibus tibi offerimus. quia. domine non solum memento eorum pro quibus offerimus sed et sacerdotum que tibi offerunt

Eleonū qui personā sacerdotis tibi of-
 ferunt. hoc sacrificiū laudis. i. oblatio-
 nem in q̄ laudaris. p̄ se. seip̄is. suisq̄ oī-
 bus semp̄ amicis p̄ sanguineis et fami-
 liaribus. Pro redemptōe animarū suarū
 id est p̄ remissione peccatōrū suorū. Pro spe
 salutis. i. p̄ salute eterna. et incalamitatis
 sue. i. p̄ sanitate corp̄is p̄seruāda vel acq̄-
 renda. tibi q̄ reddūt. i. p̄soluūt vota sua.
 id est desideria et affectus. Eterno deo
 quo ad patrē cui attribuit̄ eternitas. **U-**
 uo. i. filio. vero sp̄i sancti. q̄ he tres p̄so-
 ne operant̄ i hoc sacrificio. **Hoc q̄ tria**
 sunt hoīs bona p̄ quibz se dicit sacerdos
 offerre. corporalia. spiritualia. eterna. vel
 infima. media. et suprema. q̄ petunt̄ ibi.
 pro incolumitate. p̄ redemptōe. p̄ spe salu-
 tis. **Offerimus ergo laudē** pro tribz boni-
 nis. **Pro eternis:** vt dentur nobis in p̄-
 miū. p̄ sp̄ialibz: vt dent̄ nobis in meritū
 pro corp̄alibz: vt dent̄ nobis in ammini-
 culū. vt p̄ hec ad eterna pueniam. **Hic**
 nota q̄ sufficit mentaliter exprimere no-
 mina corū pro q̄b offerit̄. **Et** uenienter
 ponunt̄ in gr̄o. eo q̄ antecedētiar sequē-
 tia sunt genitiui casus. **Et p̄ mēoria** hie-
 ri fm̄ ordinē sex casuū noīs fm̄ gr̄ama-
 ticā. **Primo** p̄ recto. i. noīatiuo. hoc est p̄
 seip̄o. q̄ ordinata charitas incipit a seip̄o
 Est tñ p̄ponēda illi mēoria pro q̄ illo
 tpe celebrat. **Secūdo** p̄ gr̄o. i. genitiu-
 tribz parētibz sp̄ialibz et carnalibz. **Tercio**
 p̄ datiuo. i. bñ factoribz et dātibz. **Quar-**
 to pro actō. i. p̄ p̄secutoribz et inimicis
Quinto pro uocatiuo. i. p̄ uocandis ad
 fidē. vt deus infideles ab errore reuocet
 ad fidē uerā. **Sexto** pro abltō. de hoc re-
 stat in memoriaybi agit̄ pro defunctis.
 Nec alicuius fidelis cui occurrit mēo-
 ria debet excludi ab orōe. Potest tñ sa-
 cerdos ante missam hmoi memoriā face-
 re. et tñc debet in missa dicere. **Mem-**
 to dñe illorū quos tibi ante recom-
 mendauit.

12
Comunicantes et memori-
am venerantes. in primis
glorioso semperqz virginis
marie genitricis dei et dñi
nostri iesu christi. Sz et be-
atorū apostolorū ac marty-
rū tuorū Petri et Pauli an-
dree iacobi iohānis thome
iacobi philippi bartholo-
mei marthei symonis et tha-
dei. Lin cleti clemētis sigr-
ti cornelij cipriani laurētij
crisogoni iohānis et pauli
cosme et damiani. Proim
sanctorū tuorū quorū meri-
tis precibusqz concedas. vt
in oībus protectionis tue
muniamur auxilio. Per.

Postq̄ posuit cōmemorationē salute in-
 digentū. **Hic** ponit cōmemorationē san-
 ctorū adiuuantū. **Ideo** ecclesia sanctorū
 implorat suffragia. vel illis intercedētibz
 fiat nobis hostia salutaris ad ueniā. qz
 sancti dei sunt amici et filij. celi heredes.
 ac duces nr̄i. **Hic** ecclesia seruat morem
 antiquorū. qz patrē mēorari solebāt. Sic
 et moyses cū pro p̄lo peccate intercede-
 ret dixit. Recordare abraā isaac et iacob
 seruoꝝ tuorū fidelitū. **Comunicantes**
 supple sum̄ in fide et spe cū sanctis oībz
 q̄ hoc sacrificio vli sunt. **Primo** fit mēo-
 ria beate virginis marie principis. quia
 ip̄a xpm genuit et primū locū ip̄a in ces-
 lo tenet supra oēs sanctos. **Secūdo** expr̄i-
 munt̄ noīa setōꝝ ap̄loꝝ et martyꝝ speci-
 aliter. **Apostoli** noīant̄. qz ip̄i nobis for-

nam et ritū tradiderūt offerendi. et huius sacrificij ipi testes fuerūt. et xpm predicauerūt. Martyres p̄ testamento dei sua corpora tradiderūt et sanguinē suū effuderūt. Confessorū noīa nō sunt in canone posita. qz de eis olim nō solēnizabatur ecclesia. vel qz passi nō sunt pro xpo.

3. Tercio addit oīm sanctorū memoria generaliter. ibi. Et sanctorū oīm quorū meritis. i. operatōe. vt in oibus. s. credēdis appetēdis et agēdis. p̄tectōis tue. s. diuine defensionis. muniamur auxilio cōtra oīm inimicorū visibiliū et inuisibiliū machinatōnes. Cōcludit autē. Per xpm dñm nostrū. qz sicut p̄ ipm oīa sūt facta reparata. ita et p̄ ipm oīa sunt terminanda. Etnō respondet. hic amen et in toto canone. qz indubitanter p̄sumit qz tā angeli assint ipi sacerdoti ministrātes et loco ministrorū respondētes amē.

Hic capitulo p̄mitit rubrica talis. Infra actionē. qz canon aliquādo vocat actio. p̄pter sacra mysteria q̄ in eo agunt vel qz in eo causa nostra agit tāqz corā iudice. Et qz certis festis vltra ordināria canonis: adiungit quedam verba. **Iluderiā est notandū. qz canō nō ab vno totaliter sed a pluribz dī esse cōpositus.** qd̄ ex eo p̄pendit: qz ter commemoratio in eo sanctorū repetit. licet hoc ipm p̄uenērit ad gloriā sancte trinitatis. In secūda cōmemoratione supplent q̄ de primitiuis sanctis deesse videbantur in prima. Ante consecrationē sacramēti postulatū sanctorū suffragiū. Sed post cōsecratio nē imploratū p̄orū cōsortium.

Hanc igitur oblationē seruitutis nostre. sed et cūcte familie tue quesumus dñe vt placatus accipias. dies qz nostros i tua pace disponas. atqz ab eterna dāna

tionē nos eripi. et in electorū tuorū iubeas grege numerari. Per christū dñm.

Hic ponit p̄dictorū finalē cōclusionē. et qd̄ petere nitit p̄ hostiā finaliter. Et est sensus. qz sancti tui q̄ nobis ritū tradiderunt et testimoniū ipm sacrificiū offerēdo. gratiā dei cōsecuti sūt. Ideo illis intercedentibz rogam⁹ vt tu deus p̄: p̄ dominū nostrū idē sacrificiū a nobis placatus accipias et gratuite. q̄ten⁹ hoc sacrificiū. et liberationē ab eterna damnatōe. nobis obtineat et sortium electorū tuorum. Nam summarie p̄dicta cōcludendo quatuor hic petit. Primo oblationis acceptationē. Secundo tranquillā vitam. Tercio a malo p̄seruationem. Quarto celestis glorie collationē. **Hanc igitur pro ergo capitur. et est cōtinuatio p̄cedentū. oblationē seruitutis nostre quā tibi deo in vera adoratio ne offerimus (sed et cuncte familie tue): militātis ecclesie. quesumus dñe vt placatus. i. mitigatus intercessionibus sanctorū. accipias. i. acceptes. cetera sunt clara. Ad hanc orationē sacerdos deuote se inclinat vt in se. puocet cordis deuotionē per corpis humiliatōne. quā in sequentibus ardua est petiturus. Etnō tra qz ter rogatur pro pace in missa. Pr̄mo in hac oratione. Secundo ibi. Libera nos. Tercio in agnus dei. ibi. dona nobis pacem. Quia triplex est pax nobis necessaria. Temporis. pectoris. et eternitatis. Et ob id ter sacerdos osculatur altare.**

Hec est secūda pars cano. Nam oblationē tuam deus in oibus quesumus bñ + dictā asserui + p̄ra ra + tā rational

Relio 10. rel. 1.

px

Bileq; facere digner. vt no
bis cor + pus et san + guis
fiat dilectissimi filij tui do
mini nostri iesu christi.

Hec est ps scda principalis ipius cano
nis in q̄ petit oblatōis p̄secratōz. Et di
uidit in tres ptes. In p̄ma vitē cōsecra
tōis petit. cū dicit. Quā oblatōis. Se
cūdo act⁹ p̄secratōis p̄fici. ibi. Qui pri
die. Tercio fruct⁹ p̄secratōis ⁊ rei p̄secre
te rememoratio exprimit. ibi. Un ⁊ me
mores. **P**rimo ps adhuc tres diuidit
Primo petit oblatōis p̄memorationē. cū
dicit. quā obla. S̄cdo petit oblatōis b̄n
dictōz. ibi. q̄s b̄ndictā. Tercio petit ipi⁹
trās substantiationē. ibi. vt nobis corpus.
In hac pte sacerdos petit oblatōis p̄se
cratōis. vt ex esca materiali. s. pane et vi
no fiat nobis corpus et sanguis dñi nr̄i
iesu xp̄i. **E**t exponit sic. Quā oblatōis
id est materiale. seruitutis nr̄e. sup. cleri
et ppli. tu deus in oib. s. clemētissime exi
stens q̄s. i. rogamus. b̄ndictā. i. p̄secrare.
ascrip̄tā. i. approbare. ratā. i. p̄firmare. rō
nabile. i. diuine rōni p̄formare ⁊ volūtas
ei. accēptabileq; facere digner. vt nobis
ad nostrā salutē panis et vinū fiat corp⁹
et sanguis dilectissimi filij tui. **A**liet
illa verba exponunt. Quā oblationē tu
deus digneris facere b̄ndictā. i. trāsferre
in eā hostiā q̄ est oibus nobis b̄ndicta.
ascrip̄ta qz in scripturis designata rē.

Aliet s̄m Augusti. B̄ndictā p̄ quā
b̄ndicimur. Ascrip̄tā p̄ quā i celis ascri
bimur. Ratā p̄ quā in mēbris dei censei
mur ⁊ in xp̄o ratificamur. Rōnabile per
quā a malo sensu ⁊ bestialiteruimur. Ac
ceptabile. i. deo accepti sum⁹. **C**le p̄
dicit q̄ in hīs verbis q̄ncz petit⁹ nobis
dari v̄s tute oblatōis. Remotionē malo
rū cū dicim⁹ b̄ndictā. Ascrip̄tionē eter
norū. ibi. ascrip̄tā. Augmentū meritorū
vel bonoz stabilitōis. ibi ratā. Agendo
tū et credendoz discretione ibi. rōnabile

14
Acceptationē actionū vt sit deo accepta
et nobis meritoria. Sacerdos hāc dicēs
orō se erigit corpe vt ad celū mentē v̄s
rigat. Eleuat man⁹ vt citi⁹ exaudiat. Et
q̄si iesum inter brachia p̄ affectū p̄strin
ge re videat. **H**ic s̄nt quinq; crucez. quaz
prime tres fecant tres gētes q̄bus iudas
tradidit xp̄m. p̄rifices scribas ⁊ phari.
Due alie significāt venditōz et emptiōz
q̄si diceret. Illa venditio fuit maledicta
p̄scripta irrita iniq̄ detestabilis. sed tu de
us digneris hanc oblationē facere b̄ndi
ctā ascrip̄tā rē. **A**liet tres crucez sup
vtrūq; cāt tria q̄ xp̄s fecit i cena. qz acce
pit. b̄ndixit. dedit. quarta sup panes qz
dixit. comedite hoc ē corp⁹ meū. Quin
ta sup calicē. di. Bibite. Et s̄m hūc sen
sum. recte subiūgit. q̄ p̄dicē q̄s pateret.

qui pridie quā pateretur ac
cepit panē in sanctas ac ve
nerabiles manus suas. et e
leuatis oculis in celū ad te
deū patrē suū omnipotentē
tibi grās agens. b̄n + dixit
fregit dedit disci. s. di. Acci
pite et māducate ex eo oēs.
Hoc est em corpus meū.

In hac pte ponūt p̄sequēter v̄ba ipam
p̄secratōis efficiētia. ⁊ ipz finalis p̄ficiētia
qz p̄ ipa. p̄cedit ad sacrificij p̄fectionē. et
corpis ⁊ sanguis p̄secratōis. **E**xponit
sic. **O**ps ⁊ e⁹ nr̄ iesus xp̄s Qui sup. xp̄s
p̄die. i. p̄cedēti die i cena: et q̄nta feria. ac
cepit panē. i. azimū in sc̄tās. i. sc̄ificātes
ac venerabiles p̄t v̄nitā manib; deitate
man⁹ suas. grās tibi agēs p̄ nr̄a salute:
b̄ndixit. i. p̄secrauit. dedit disci. s. d. accipite
sacrāl; ⁊ māducate sp̄ual; vt sic. Accipi
te p̄ fidē. ⁊ māducate p̄ caritatē ⁊ venera
tōis. ex h̄ oēs. discipuli ⁊ electi. Apli acce
perit formā p̄secratōis a xp̄o. ⁊ ab ill' ecclia

Dicit supra ad te deū patrē omnipotentē. noīat deū fm hūanitatē. patrē fm deitātē. omnipotentē p diuinitatis infinitatē. Sequit. Hoc est em corpus meū. Hic sacerdos nihil demōstrat. qz illis verbis nō yrif denūciatiue sed recitatiue. Et est sensus. Dñs dixit hec verba. Hec vba cōsecratōis: dicit in psona xpi. Hoc sup ple qd p̄inet sub accidētibz panis. ē corpus meū. post hoc reuerēter inclinans adorat: z ad id: incitat populū. Sufficit quoqz sacerdoti pferre verba cōsecratōis eo mō et fine qd xps ea instituit z ecclesia credit. In hac forma cōsecratōis. verbū in creatū descendit in verbū creatū. et sua inuisibili potētia operat trās substantialiōnē panis in corpus xpi. **Sacerdos** eleuat sacramentū in altū vt dñm oīm. et vt filius dei sub forma panis. ver^o deus et homo adoret. **Secdo** vt oēs rogēt illud sacrificiū sibi p̄ficere in salutē. **Tercio** ob reuerentiā eleuatōis corpis i cruce. q̄si diceret. Videte dñm n̄m quē ius dei crucifixerūt et derisorie adorauerunt. **Ipm** suppliciter deū verū et hoīem adorate. saluatore īnuocatez iudicē recognoscite. **Quarto** vt illud sacramentū sciat sacrificiū summū esse. De q̄ alexāder papa dicit. Nihil in sacrificijs mai^o eē pot^o qz corpus et sanguis xpi. **Ad eleuatōnē** candela incendit. **Primo** rōnereuerētie. **Secdo** in signū leticie. **Tercio** in signū qd lux vera est sub specie panis. **Quarto** qz tūc corda circumstantiū accēdi debēt deuotius et inflāmari ardentius. **Lampāna** pulsat vt ad orationē et deuotionē se populus pparet. Et vt veritas rīdeat figure. qz in veteri testamēto sacerdotēs tpe sacrificij tubis clangebāt. **Corp^o** xpi morose retrahit et sup altare ponit. **H** significat xpm de cruce depositū z in sudone inuolutū. **Crucē** facit sup oblatā vt denotet panē esse p̄uertendū in corp^o xpi. vel qz hec crux notat christū in hūana natura passum. **Bñdixit**. i. vīm benedictōis verbis ab ip̄o platis dedit. **Gloz**

luit autē christus hoc sacm̄ in vltima cena qñ recessurus erat a nobis corporaliter institueret: vt illud artius cordibz fidelium suorum infingeret. qz vltima verba hoīs morituri artius in corde imprimunt.

Simili mō postquā cenatū est accipies et hūc preclarū calicē in sanctas ac venerabiles manus suas. itē tibi grās agēs. **Bñ + dixit** deus dicit disci. s. d. **Accipite et bibite ex eo oēs.** **Hic est ei calix sanguinis mei.** noui et eterni testamēti mysteriū fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionē peccatorū. **Hec quotienscūqz feceritis in mei memoriam facietis.**

Hic sequēter ponunt verba cōsecrationē sanguinis efficiētia. **Primo** ponunt quedā pambula. **Secdo** ipa forma. ibi. hic est calix. **Hec** verba sanguinis efficiunt cōsecrationē. nō qd corp^o deorsum sit diuisum a sanguine. immo totus xps est sub vtraqz spē indiuisus. scz corpus aīa et de^o. ac p hoc vtrobiqz vnū et simplicissimū sacm̄. **Sub spē panis** est corp^o xpi p p̄uersionē sanguis p annexionē. aīa p p̄iunctionē. deitas p vnionē. ista eodem mō sic caro xpi sub forma panis est cōsecrata. **Simili mō** vinū materiale est trās substantialiū in sanguinē xpi. **Et exponitur** sic. **Sili mō**. i. eodē mō post qz cenatū est: accipies sup. iesus. hūc preclarū calicē. i. vinū. in sanctas. i. sanctificatas manus. **Ite**. i. iterū. tibi supple deo p̄ri. **gratias agēs**. i. gratiarū actōes referēs. **benedixit**. i. consecrauit virtute diuina.

Hic fit enim que notat xpm in aia pas-
sum. et panem et vinum in sanguine puer-
tum. dedit. i. distribuit discipulis. **H**ic est
enim calix sanguinis mei. i. hic est sanguis
meus in calice pateris. noui. i. ultimi et
eterni. i. ppetui testamenti. misterium fidei.
id est habes secretam et absconditam intelli-
gentiam tenendam p fide. qz aliud videt et ali-
ud sub speciebus visis firmiter credit. q
p vobis. i. aplos. et p multis sup. in me cre-
dentibus effundetur in remissionem peccatorum.
Alter hic est calix. s. mei. i. calix pines
sanguinem meum. Calix capis p potum. et est
sensus. hic est potus sanguinis mei. noui
et eterni testamenti. i. pfirmatio noue et
eternae pmissionis. **D**icit nouum respectu
veteris. eternum. i. ppetuum. misterium fidei
id est sacrum secretum fidei. hoc potest referri ad
passionem et sanguinem xpi. qz p vobis sup.
pntibus. et p multis sup. futuris. effun-
detur. **N**ota qz hec verba. hoc est corpus
vel hic est calix etc. pferunt a sacerdote in
sensu. vt sacerdos in eisdem verbis face-
re intendat et faciat qd xps intēdebat et
faciebat pfecto et cōsecrando corpus et
sanguinem suum. **H**ec etiam pferunt cū pno-
mine possessiuo meum vel mei. in signum qz
in actōe illa sacerdos gerit vices et psonam
xpi. **S**equitur. **H**ec qntenscūqz feceritis
in mei memoriam facietis. **H**ec sunt ver-
ba institutōis. hec cū xps diceret aplos
instituit sacerdotes. et instituit hoc sacra-
mentum figurarū veterū cōplementum. hec
verba tā corporis qz sanguinis psecratorū
respicit. **E**t exponunt sic. **H**ec. i. corp⁹
et sanguinem. quotiescūqz feceritis. i. cōse-
craveritis. obrulaueritis vel manducaue-
ritis et sumpseritis. in mei memoriam fa-
cietis. i. in memoriam mee mortis et pas-
sionis.

Unde et memores dñe nos
serui tui. s. et plebs tua scā
eiusdem christi filij tui dñi
dei nostri. tā beate passio-

15
nis. nēcō et ab inferis re-
surrectōnis. sed et in celos
glorioso ascensionis offeri-
mus preclare maiestati tue
de tuis donis ac datis **H**o-
stiam + purā hostiā + san-
ctam hostiā + immacula-
tā. Panē sanctū + vite eter-
ne. et calicē + salutis per-
petue.

Superius facta est oblatō psecratio
Hic psequēter fit psecratorū rememora-
tiua oblatio. et salutis petitio his qz pfru-
untur sacra. **E**t est sententia. **E**x qz fili⁹
tuus dñs noster iesus christus voluit vt
illa in sui memoriam agerem⁹. **N**os serui
tui sup. sacerdotes. sed et plebs tua san-
cta. i. tota ecclesia xpiana. scā i. sacramen-
tis imbuta. et xpi sanguine abluta. meos
res. i. pmemorates. eiusdē xpi. bte passio-
nis qz nos beatificauit. ab inferis resurre-
ctōis qz nos secū resurgere fecit. et qz scā
in re. et quosdā in spe. **A**scensionis qz nos
xpo incorporatos in celū ascendere facit.
Ex his tribus tria bona cōsequimur. **P**er
passionē ad charitatē inflāmur. **P**er
resurrectionē in fide roboramur. **P**er ascē-
sionē in spem eleuamur. **O**fferim⁹ qdē
simul sed nō sili mō. qz nos p byteri ope
et misterio. sed plebs voto et deuorōne.
tue pclare. i. p oibus clare maiestati. de
tuis donis qz a te accepim⁹. i. frugibus ter-
re. qz tū ad panē. qz tā est cōsecrat⁹ in cor-
pus. ac datis. i. fructibus arborū: qz tū ad
vinū tā in sanguine cōuersum. **V**el p
exponit vt dona ad spūalia. et data ad tpa-
lia referant. vt sic sensus. inter cetera do-
na spūalia qz nobis pculisti. offerim⁹ ma-
iestati tue tāqz potissima dona etc. **D**e il-
lis offerim⁹ hostiā purā. hostiā sanctam
purā dicit qz tū ad cogitatioz. **S**anctā
b

quāti ad locutionē immaculatā quo ad operationē. qz peccatū nō fecit. Vel sic. Eucharistia purā sanctā rē. i. immunē ab oī culpa originali criminali et veniali. Aliter hostiā purā a fonte peccati originali nos depurantē. Hostiā oīs sanctitatis virtutē nobis tribuētē. in q̄ sancti scōz p̄tinet. hostiā immaculatā. i. maculā actualis peccati a nobis abstergens. Panē sanctū. i. sanctificantē. vel angelos et hoīes reficientē: vite eterne. qui est dātor vite eterne. qz vegetat ad vitā eternā. Et calicē salutis p̄petue q̄tū ad stolam aie. **S**acerdos dū hāc orationē dicit manū in modū crucis extēdit ad vtrūqz cornū altaris. p̄ hoc rep̄ntat xp̄i extensionē in cruce. Et vt oēs ad memorā dū in xp̄i passionē resurrectionē et ascensionē excitet. Vel qz xp̄s p̄ iudeis et gentibus est passus q̄ designant p̄ duo cornua altaris. **Q**uinqz cruces facit. ad recolendū qz in virtute crucifixionis xp̄i p̄ hāc hostiā sacramentalē purificamur sanctificamur et immaculati reddimur. Et corpus xp̄i sub forma panis est nobis abus vite eterne. et eius sanguis sub forma vini est nobis potus salutis p̄petue. **A**llegorice. Quinqz cruces rep̄ntant xp̄i quinqz vulnera. Dicit nota qz cruces iste nō fiūt tāqz ad p̄secrationē necessitate q̄ iā facta est p̄ verba ad hoc instituta sed ad recolendā xp̄i passionē. Et licet etiā postea aliq̄ ponunt verba q̄ ad cōsecrationē vident p̄tinere. sicut illa. vniuersas sanctificas. Et fiet hec cōmittiorē. intelligēda sunt nō p̄ tpe q̄ p̄ferunt sed pro instante. platonis forme.

Hec est tertia pars ca.
Supra que propicio ac
 sereno vultu respicere
 digneris et accepta h̄re. sicut
 accepta h̄re dignatus es
 mīera pueri iusti abel. et sa

crificiū p̄iarche n̄ri abrahe
 et qd̄ tibi obtulit summus
 sacerdos tuus melchisedech
 sc̄m sacrificiū immaculatā ho.

Postqz orauit p̄ transsubstantiāda hostiā. et hostiā p̄secratā deo p̄ri obtulit. **N**ūc petit p̄ ip̄ius acceptatōē i hac p̄te tertia. **Q**ue in tres diuidit p̄tes fm̄ qd̄ a sacerdote tria petunt. **P**rimo donozū acceptatio. cū dicit. **S**up̄ q̄. **S**ecdo diuine misericōdie imploratio. ibi supplicet. **T**ercio gl̄ie collatio. ibi. memēro. **Q**uantū ad p̄mū sacerdos petit p̄mo huius sacramēti a deo acceptationē. **S**ecdo adducit figurālē exemplificationē. vt more antiquoz sacrificioz acceptet. ibi. **S**icut qz notat similitudinē nō q̄titate. qz hoc sacrificiū multo digni⁹ est q̄ antiquozū. abel. abrahe rē. qz veritas dignior q̄ ymbrā est. **I**n sacrificio horū t̄iū est xp̄i figura. **N**ā xp̄s innocēt̄ fuit occisus. ecce abel. **V**olūtariē oblat⁹. ecce isaac. **I**n oblatōē melchisedech q̄ interpretat rex iusticie et pacis q̄ manet sacerdos in eter⁹ nū. notat sacerdotiū. **I**n p̄mo manifestat oblati passionē. **I**n secdo oblati vni⁹ geniti dignitatē. **I**n tercio sacrificij ritū et dignitatē. **E**t exponit sic. **S**upra q̄ sup̄. dona et data tibi oblata sacro. i. placabili vultu accepta et grata h̄re. sicut ecce p̄memoratio figuratū. accepta h̄re dignatus es q̄tū ad offerentē. munera. i. oblatōes. sc̄m sacrificiū. qz sanctū est et sanctificat alios. **V**el dicit sc̄m sacrificiū q̄ ad plenitudinē gr̄e et p̄tūcū copīā. **I**mmaculatā hostiā q̄ ad innocentia p̄ti et immunitatē. **S**acerdos dignos p̄iūgit ne aliq̄ p̄tūcū etiā adherēs disp̄gat. **V**el qz mens eius et corpus iuncta debent esse corpori et sanguini xp̄i.

Supplices te rogamus o
 mnipo. **D**s iube hec p̄ferri

per manus sancti angeli tui in
sublime altare tuum in conspectu
diuine maiestatis tue ut quot
quot ex hac altaris partici-
patione sacrosanctum filii tui
cor et sanguinem et
pferimus omni benedictione et
dictione celesti et gratia repleamur. Per
eundem christum dominum no.

Hic petit effectus huius sacri quod est diuine
gratie infusio. Primo quod petit vota et ob-
lationes per angelum in celum deferre. Secundo
gratiam diuine gratie nobis infundi. Et ex
ponit sic. **O**ps deus nos supplices. i. huius
les et deuoti. te rogamus. iube. i. fac. hec. i.
vota fidelium et preces. pferri. i. pferri. p ma-
nus sancti angeli tui. i. p ministerium. vel
per operarios angelorum. in sublime altare
tuum. i. in conspectu diuine maiestatis et presen-
tia curie celestis. p manus angeli tui. ange-
li enim offerunt deo vota nostra. Vel p manus
angeli. i. sacerdotis qui dicitur est angelus. ut
quotidie de cleri seruitute vel voto populi
ex hac altaris participatione. i. sacrificij conio-
ne. Hic osculatur altare sacerdos. ut se par-
ticipet cum omnibus offerentibus ostendat. sumpserim
consecrando corpe et spiritu. omni benedictione
celesti et gratia repleamur. Sacerdos corpore
inclinat ut metis humilitas in eo. proceat.
Et accipit manus ante peccatum eo quod ex fide me-
tis et pectoris hec humilitas procedit. Tres
cruces tripliciter representant christi passionem.
Prima facit christi captiuatum. Secunda eius
flagellationem. Tercia significat christum ve-
larum spiritum et spiritus coronatum.

Memento etiam domine famulo-
rum famularum tuarum qui nos
precesserunt cum signo fidei et
dormiunt in somno pacis.

18.
Memoria defunctorum fiat
hic. **I**psis domine et omnibus in
christo quiescentibus locum
refrigerij lucis et pacis ut in-
dulgeas deprecamur. Per
eundem christum dominum no.

In hac parte petit collatio glorie. Primo
orat per refrigerio defunctorum. Secundo per vi-
uis. ubi Nobis quod. Etiam est signum conti-
nuatum et primum ordinem sequentem. Et
est sensus. **O**ps deus nos etiam rogamus
suppliciter ut miserando recordans famu-
lorum famularum tuarum. qui cum signo fidei. i.
baptismatis. dormierunt. i. obierunt. in som-
no pacis. i. sine peccato mortali. Et petit
mus ut istis et omnibus in christo quiescentibus. i.
in charitate existantibus indulgeas locum lu-
cis refrigerij et pacis perpetue. Quia locum
infernorum esse tenebrarum ardoris et inque-
rudinis. Memoria defunctorum potest fieri
secundum ordinem sex casuum. Notatum. i. illos per
cipue per quibus oblationes facte sunt etc. Sci-
pentium atrium et sanguineorum. Vtri huius
corum. Vocatum illos per quibus es rogamus
Acti. i. inimicorum. Abi. i. per omnibus si-
delibus in comuni.

Nobis quoque peccatoribus fa-
mulis tuis in multitudine
miserationum tuarum speranti-
bus partem aliquam et socie-
tatem donare digneris cum tu-
is sanctis apostolorum et martyrum. Cum iohanne
stephano martha bar-
naba igna. alex. marcellio
petro. felicitate perpe. aga-
lucia agnete cecilia anast.
Et cum omnibus sanctis tuis

19.
intra quorū nos cōsortium
nō estimator meriti sed vel
nie quesumus largitor ad/
mitte. Per christū do. no.

Hic petit collationē glorie. suffragiū
p̄ viuis et cōsortiū cū sanctis. Dicit no-
bis. in p̄sona sui et populi. Et est sensus
Hobis quoq; peccatorib; miserere q̄ p̄
alijs intercessimus. cū nos gr̄a tua plus
indigeam. Ops deus q̄ nō es estima-
tor meriti sed largitor venie. digner̄ nos
sociare sanctis tuis. et aliquā p̄tē beaticu-
dinis trib;ere cū istis sanctis tuis apo-
stolis et martyrib;. Cū iohāne sup. ba-
p̄tista. Et noiat hic sc̄tōs q̄s firmiter cre-
dimus deo placere. Quoz sunt octo ma-
sculini sexus: et septē feminini. qz hoc sa-
cramentū digne sumētes. octo beatus
d̄nibus et septē donis spiritus sancti cō-
iungunt. Et ponūtur duo apli Barthi-
as et Barnabas q̄ post ascēsiōnē xp̄i fue-
rūt electi. Quinq; martyres in memo-
riā quinq; vulnerū. Sacerdos cū dicit.
Hobis quoq; peccat̄ pecc̄ cū expressio-
ne vocis sic publican. In t̄nisione pes-
toris sunt tria. Fetus somus et tact. qz
tripliciter peccam. cogitāōe. locutōe. et
opere. Et̄ significat p̄titionē latronis
dextri. Amē nō addit̄ in fine. qz sequit̄
cōtinuatiō. Ibi. p.

Per quē hec oia dñe semper
bonū creas sancti + ficas
vini + ficas bñ + d̄cis. et
prestas nobis per + ipsum.
et cū + ipso et in + ipso. est
tibi deo + patri omnipotē-
ti. in v̄itate + sp̄s sancti.
ois honor et gloria Per oia
secula seculorū. Amen.

Hec est cōclusio totius canonis. h̄c cō-
cludunt ea q̄ circa corp̄is dñi cōfectionē
sunt opa trinitatis. Dicit igit. Per quē.
id est xp̄m filiū tuū. hec oia. i. panē et vi-
nū bona sacramēta. creas cōdendo na-
turā. viuificas trāsubstantiādo mātē-
riā. b̄ndicis accumulādo gratiā. Uel sic
Per quē hec oia bona creas q̄tū ad sub-
stantiā panis et vini. Sanctificas p̄uer-
tēdo in carnē et sanguinē xp̄i. Gluificas
restaurādo nobis vitā eternā. B̄ndicis
multiplicādo per hec nobis dona gr̄e. et
p̄stas q̄tū ad v̄sum sp̄ialis ab̄i et pot.
Per ip̄m. i. xp̄m mediatorē. et cū ip̄o. i.
coequali. et i ip̄o rāq; p̄substantiāli. Et t̄
bi deo patri in v̄itate sp̄s sancti. ois ho-
nor rāq; dñi. et gloria. i. deo. In deo pa-
tre notat̄ auctoritas. in filio equalitas.
in spiritu sancto cōmunitas. In xp̄o em̄
tres sunt v̄itate substātie. scz. diuinitas.
corpus et anima Tres sunt cruces ibi.
sanctificas rē. significant. primo q̄ oia
bona creata et recreata sanctificāt̄ viuifi-
cantur + b̄ndicunt̄ in v̄tute benedictō-
nis xp̄i. Per quē. Hic notat̄ p̄ tres cru-
ces trinitatis operationē. **A**llegorice.
prime tres cruces rep̄tant tres horas.
q̄bus xp̄s in cruce pepēdit. Alie tres de
signāt̄ tria q̄ xp̄s sustinuit in cruce. pas-
sionē in corp̄e. passionē in mēte. p̄passio-
nē in corde. Alie due sc̄at̄ diuisionē corp̄-
oris + anime. Uel duo sacramēta que p̄-
fluxere de latere xp̄i. scz. aqua regeneratio-
nis et sanguinis redemptōis. Post hoc
alta voce dicit. Per oia secula seclorū amē
qz hic p̄cludit̄ missē canonē. Et rep̄tat
xp̄i expirationē. Hostie eleuare retractio
christi significat̄ sepulturā. Calix q̄ cor-
operit̄ corporali. designat̄ monumentū
clausum lapide. Dñice orōnis septē p̄-
titiones. representāt̄ septē verba christi
in cruce prolata.

Quinta pars missē s̄ sacra-
menti perceptio vel cōio.